י"א ניסן תשפ"ו, 29.3.2026

דגם תשובות ומסקנות מבגרות חורף תשפ"ו 2026 - שאלון מס' 34225

הבהרה חשובה: יש ללמד את התלמידים את כלל החומר הרלוונטי, בהתאם לתכנית הלימודים המחייבת. התשובות במסמך זה נועדו לשקף את אופן ההערכה במועד היבחנות זה בלבד, ואינן מחליפות את ספרי הלימוד ואת המד"לים (מדריכים למורה). כמו כן, יש להתעדכן באופן שוטף בפרסומי הפיקוח על הוראת האזרחות בנוגע לדגשים, הבהרות, שינויים ועדכונים בתכני הלימוד, בצורת התשאול ובאופן המענה הנדרש בבחינות הבגרות.

- הלוכסנים בתשובות מציינים חלופות

פרק ראשון

על הנבחנים לענות על שלוש מהשאלות 1-4.

ציון 30% | הצג 30% | ציטוט 20% | הסבר 20% - התלמיד הבין את הקשר בין הציטוט לרכיבי ההגדרה של המושג הרלוונטי.

שאלה 1	
ציון	**המחויבות של מדינת ישראל כלפי יהודי התפוצות**
הצג רכיבים נדרשים:	- חוק השבות / חוק האזרחות / הכרזת העצמאות מאפשרים לכל יהודי לעלות לישראל ולקבל בה אזרחות - מוסדות מטעם המדינה מטפלים בחיזוק הזהות היהודית של יהדות התפוצות ובעלייתם לישראל (לדוגמה: ההסתדרות הציונית העולמית שמעמדה מעוגן בחוק, כהונה של שרים לענייני התפוצות ולענייני קליטת עלייה) - התגייסות המדינה לטובת יהודים המצויים במצוקה ברחבי העולם / המבצעים להעלאת יהודים מארצות שונות / הסיוע למסורבי העלייה - החוק הפלילי של מדינת ישראל מאפשר ענישה של מי שפגע ביהודי על רקע יהדותו גם אם עשה זאת מחוץ לשטח המדינה וכלפי יהודי שאיננו אזרח המדינה - החוק לעשיית דין בנאצים ובעוזריהם מאפשר ענישה של מי שביצע פשעים נגד העם היהודי בשנות השואה
ציון	**המחויבות של יהודי התפוצות למדינת ישראל**
הצג רכיבים נדרשים:	- תמיכה פוליטית בישראל על ידי ארגונים ושדולות המשתדלים להשפיע על - ממשלותיהם לתמוך בישראל בהקשרים שונים - תמיכה כלכלית - לאורך השנים תומכת יהדות התפוצות בפעילויות שונות - בישראל בסכומים גדולים - הדור הצעיר בהרבה קהילות מזדהה פחות עם ישראל ונעשים מאמצים לחיזוק הזדהות זו (פרויקט תגלית, שליחי הסוכנות היהודית וכדומה)

שאלה 2	
ציון	**מעמד המיעוטים במרחב הציבורי במדינת ישראל**
הצג רכיבים נדרשים:	-מעמד מיוחד של השפה הערבית – 2 דוגמאות: שטרות / שלטי רחוב / פרסומי המדינה . - מעמד אישי של כל אזרחי ישראל בני כל הדתות מנוהל על פי הדין הדתי ועל ידי מוסדות דתיים / - הכרה בימי החג והמועד של כל הדתות כימי מנוחה אפשריים עבור בני אותן דתות. - שמירה על מקומות קדושים לבני כל הדתות - קיום מערכות חינוך נפרדות במימון המדינה

◄ **תלמידים רבים לא ידעו לענות על השאלה. לא מעט תלמידים התייחסו בתשובתם למעמד המיעוטים בהכרזת העצמאות במקום כנדרש בשאלה למעמד המיעוטים במרחב הציבורי. ואף חלקם לא ידעו מהם מיעוטים והתייחסו למיעוטים חברתיים כמו חרדיים, אתיופים, כמיעוטים.**

שאלה 3	
ציון	**העדפה מתקנת**
הצג רכיבים נדרשים:	- הענקת הטבה / זכויות יתר. - לקבוצה / לאוכלוסייה מקופחת / מופלית / חלשה. - במטרה לצמצם פערים / אי שוויון. - למשך זמן מסוים. **נימוק :**יש ויכוח ציבורי לגבי היקף השימוש הראוי במדיניות זו בין השאר מכיוון שהיא יוצרת אפליה כלפי פרטים אחרים. - בזבוז משאבים כי ניתן לקבוצה ואולי יש פרטים שלא זקוקים לה. - יוצרת תלות של הקבוצה הנתמכת במדינה \ פגיעה במוטיבציה של הקבוצה להתאמץ לבד.

שאלה 4	
ציון	**ההבדלים בין זכויות אדם ובין זכויות קבוצתיות** (זכויות מיעוט)
הצג רכיבים נדרשים:	- זכויות אדם הן זכויות השייכות לכל אדם מעצם היותו אדם, **ואילו** זכויות קבוצתיות ניתנות לאנשים על רקע היותם חלק מקבוצה. - זכויות אדם שייכות לאדם והם יסוד לדמוקרטיה / אוניברסליות **ואילו** זכויות קבוצתיות תלויות במדינה היקפה נקבע על ידה (שייכות לעומת מוענקות). - **מטרה:** זכויות אדם מטרתן לשמור על כבודם האנושי של בני האדם **ואילו** זכויות קבוצתיות מטרתן לאפשר על הקבוצה לשמר את זהותה התרבותית הייחודית.

◄ **שאלה מסוג זה דורשת מיומנות השוואה אותה יש ללמד את התלמידים, ז"א לדעת להשוות על פי אותו תבחין / קריטריון.**

פרק שני

על הנבחנים לענות על שתיים מהשאלות 7-5.

ציון 30% | הצג 30% | ציטוט 20% | הסבר 20% - התלמיד הבין את הקשר בין הציטוט לרכיבי ההגדרה של המושג הרלוונטי.

שאלה 5	
ציון	**פנייה למדינות** (ערב) **השכנות**
הצג רכיבים נדרשים:	- מושיטים יד לשלום / שכנות טובה, - לשיתוף פעולה במאמץ לקדם את המזרח התיכון כולו.
ציטוט ביסוס על פי הקטע:	"נחתמה עסקת הייצוא הגדולה ביותר בתולדות המדינה. בעסקה זו סוכם כי ישראל תמכור גז טבעי למצרים." **או** "עסקה זו תגביר היציבות באזורינו" **או** "עסקה זו תתרום לחיזוק הקשרים של ישראל עם מדינות נוספות באזור, ולא רק עם מצרים."
הסבר קישור בין הציטוט למושג:	התלמיד הבין שהחתימה על עסקת גז עם מצרים מהווה ביטוי לשכנות טובה עם המדינות השכנות. או עסקה זו מעצימה את היציבות באזורינו ...תרומה לחיזוק הקשרים עם מדינות באזור, הוא ביטוי לשכנות טובה עם מדינות האזור או ביטוי לקידום המזרח התיכון כולו.

◄ **תלמידים ציינו מדינות ערב במקום המדינות השכנות (קיבלו ניקוד חלקי). לא מדובר במדינות ערב באשר הן אלא המדינות השכנות לישראל . זה הרעיון בפניה באופן מפורש קריאה לשלום ושכנות טובה.**

<u>הערה כללית -</u> בשאלות בהן נדרשת מיומנות קישור תלמידים רבים אינם מקשרים בין הציטוט לרכיב ההגדרה המתאים, אלא חוזרים במילים שלהם על הציטוט או כותבים שוב את ההגדרה.

- לעיתים תלמידים יודעים לזהות את הציטוט בקטע, אולם במקום להציג הגדרה שנלמדה בכיתה הם חוזרים על הציטוט גם בהצגת ההגדרה מה שפוגם מלכתחילה בקישור שלהם.

שאלה 6	
ציון	**הזכות לפרטיות**
הצג רכיבים נדרשים:	- זכותו של כל אדם לחיות ללא חשיפה או התערבות או חדירה לחייו או לחפציו או לגופו. - ללא רשותו / ללא הסכמתו.
ציטוט ביסוס על פי הקטע:	"הצבת מצלמות מעקב בזמן הבחינה תיפגע באחת מזכויותיהם הבסיסיות" **או** "המצלמות יתעדו אותם גם במצבים שאינם קשורים בבחינה עצמה, ולכן מתנגדים לכך."
הסבר קישור בין הציטוט למושג:	התלמיד הצבת מצלמות מעקב אחרי התלמידים בזמן הבחינה עלולה לפגוע בזכות לפרטיות מאחר והדבר מהווה חדירה לחייהם ללא הסכמתם.

◄ **תלמידים רבים לא ידעו להציג את המושג הזכות לפרטיות והשתמשו באותה מילה עצמה. כלומר כתבו למשל זכותו של אדם לשמור על פרטיותו, אין לחדור לפרטיות וכו. יש לחזור ולהסביר לתלמידים שבהצגת מושג לא ניתן להשתמש באותו מושג עצמו. כי הרי התלמיד צריך להסביר בשפתו מהי הזכות. כמו כן תלמידים רבים שלא ידעו להציג את המושג השתמשו בדוגמא מתוך האירוע עצמו וכתבו כי זכותו של אדם שלא יצלמו אותו ללא רשותו. זוהי דוגמה בלבד ולא מהווה הצגת מושג.**

שאלה 7	
ציון	**לאומיות אתנית-תרבותית**
הצג רכיבים נדרשים:	- **השאיפה המשותפת** לבני לאום **לשלטון עצמי** במסגרת של מדינה ריבונית או לניהול עצמי בתוך מדינה. - מבוססת על **יסודות** אתניים תרבותיים **משותפים**: מוצא/שפה/ תרבות/היסטוריה/ ולפעמים גם דת . - אין בהכרח חפיפה בין השתייכות הלאומיות לאזרחות והלאום קודם למדינה.
ציטוט	"יושב ראש יד ושם הסביר כי החיזיון מציג את אורח החיים הייחודי שקיימו היהודים בקהילות היהודיות שהושמדו בשואה, את המסורות והמנהגים שלהם." **או** "בעיקר את השאיפה והכמיהה לשוב לציון, לאורך כל הדורות."
הסבר	אורח חיים ייחודי של היהודים בעולם המסורות, המנהגים ושאיפה כמיהה לשוב לציון (ציון מהווה ביטוי לדת ולהיסטוריה המשותפת של העם היהודי) הם ביטוי ליסודות אתניים משותפים כמו תרבות, דת, היסטוריה וכו'.

◄ **מרבית התלמידים ענו תשובה נכונה על שאלה זו ניכר כי התלמידים יודעים את המושג לאומיות אתנית, חשוב לציין בפני התלמידים כי בלאומיות ההתלכדות כי סביב <u>יסודות משותפים</u> אתניים או פוליטיים.**

<u>הערה כללית</u> - בשאלות בהן נדרשת מיומנות קישור תלמידים רבים אינם מקשרים בין הציטוט לרכיב ההגדרה המתאים, אלא חוזרים במילים שלהם על הציטוט או כותבים שוב את ההגדרה.

פרק שלישי

על הנבחנים לענות על אחת מן השאלות 8-9

הצג 40% | ציטוט 30% | הסבר 30%

<u>הערה כללית -</u> ישנם תלמידים שמעתיקים חלקים נרחבים מהטקסט. זהו איננו ציטוט. במיוחד כאשר תלמיד לא ידע לקשר. יש להסביר לתלמידים שהעתקת מרבית הקטע אינה מהווה מיומנות ציטוט נדרשת. כמובן שכאשר ישנם מספר ציטוטים אפשריים והתלמיד מעתיק את כולם יקבל את מלוא הנקודות עבור הציטוט.

שאלה 8	עקרון שלטון החוק
הצג רכיבים נדרשים:	- חובת הציות לחוק חלה על כולם. האזרחים ורשויות השלטון כפופים לחוק ושווים בפני החוק. (לאדם מותר לעשות הכל כל עוד החוק לא אוסר עליו ואילו לרשות מותר לעשות אך ורק את מה שהוסמכה בחוק). - החוק נחקק ע"י הרשות המחוקקת בהליך דמוקרטי, החוק צריך להלום את ערכי המדינה הדמוקרטית, החוק צריך להיות מפורסם מנוסח באופן ברור, החוק מגדיר כללי התנהגות (המותר והאסור), החוק מאזן בין טובת הכלל והפרט.
ציטוט	- "לטענתם, רשות שלטונית אינה מוסמכת" **או** "כפי שנקבע על פי התקנון ההתאגדות שלו." **או** "רשויות השלטון אינן רשאיות לפעול אלא במסגרת הסמכות שהוקנתה להן בכללים ובתקנות בלבד."
הסבר	- לפי הקטע על רשויות השלטון לפעול על פי תקנון או במסגרת סמכות שהוקנתה להם בכללים ותקנות. על פי עקרון שלטון החוק הכללים קובעים את המותר והאסור ועל הרשויות לנהוג על פי כללים אלה.

שאלה 9	עקרון ההסכמיות
הצג רכיבים נדרשים:	- הסכמה רחבה בין הקבוצות - על כללי משחק בסיסיים ואופי בסיסי של המדינה והחברה / אופי המשטר / קבלת השלטון הנבחר. - מחזקת את היציבות / מאפשרת קיום בצוותא על אף חילוקי הדעות.
ציטוט	"מחלוקת ששומרת על כללי המשחק ועל גבולות המגרש, ומשאירה אותנו עם אחד במדינה אחת - יהודית ודמוקרטית. " **או** "הרצח הנורא של יצחק רבין המנהיג קורא לנו להגדיר היטב את גבולות הוויכוח" **או** "לבצר את המוסדות ואת כללי המשחק הדמוקרטיים המאפשרים לדיון החיוני להתקיים." או "להבחין בין טיעון שרצוי וראוי שישמע בשיח לבין הסתה." **או** "הדור הצעיר שלנו מוכיח לנו יום אחרי יום שאפשר לתקן ולבנות חברה מלוכדת יותר, טובה יותר. שאפשר - ושנחוץ - לבנות מחר ישראלי משותף."
הסבר	שמירה על כללי משחק בנוגע למדינת ישראל כיהודית ודמוקרטית היא ביטוי **להסכמה רחבה** לגבי **אופי המדינה** או הגדרת גבולות הוויכוח או הבחנה בין טיעון הרצוי שישמע בשיח, היא ביטוי לקביעת **כללי משחק בסיסיים המאפשרים קיום** בצוותא על אף חילוקי הדעות.

◄ **חלק ניכר מן התלמידים לא כותבים את כל רכיבי ההגדרה מבלבלים עם סובלנות, פלורליזם. התלמידים ידעו לזהות את הציטוט בקטע וחזרו על זה גם בהצגה. בנוסף חלקם לא מקשרים בין רכיבי ההגדרה לציטוט אלא חזרו במילים אחרות על הציטוט.**